

Postboks 8005 dep.
Justisdepartementet
0030 Oslo

Også sendt pr. e-post til postmottak@jd.dep.no

Deres ref:
200802270 ES
VIL/an

Vår ref: #83407v1/jra-jra

Saksbehandler: Jan Rino Austdal
jra@jus.no T +47 22 03 50 54

17.08.2009

Høring - forslag om permanente regler om fjernmøte og fjernavhør i straffesaker

Vi viser til departementets høringsbrev av 30. mars 2009 vedrørende ovennevnte høring.

Det er en prioritert oppgave for Advokatforeningen å drive rettspolitisk arbeid gjennom høringsuttalelser.

Advokatforeningen ser det som sin oppgave å være en uavhengig høringsinstans med fokus på rettssikkerhet og på kvaliteten av den foreslåtte lovgivningen.

I saker som angår advokaters rammevilkår vil imidlertid regelendringen også bli vurdert opp mot advokatbransjens interesser. Det vil i disse tilfellene bli opplyst at vi uttaler oss som en berørt bransjeorganisasjon og ikke som et uavhengig ekspertorgan. Årsaken til at vi sonderer mellom disse rollene er at vi ønsker å opprettholde og videreutvikle den troverdighet Advokatforeningen har som et uavhengig og upolitisk ekspertorgan i lovgivningsprosessen.

I den foreliggende sak uttaler Advokatforeningen seg som ekspertorgan.

Advokatforeningen har sett hen til Høyesteretts høringsuttalelse, og kan i det vesentlige slutte seg til denne. Enkelte deler av det følgende er derfor inntatt fra Høyesteretts uttalelse.

1. Departementets hovedforslag.

Justisdepartementet forslår nå permanente og generelle regler om bruk av fjernmøteteknikk i straffesaker. Forslaget i høringsnotatet innebærer at reglene i prøveordningen videreføres, men departementet åpner nå for å oppheve vilkåret om at siktede må samtykke i bruk av fjernmøte ved behandling av spørsmål om fengslingsforlengelse og tilståelsesdom. Videre forslår departementet at adgangen til å benytte fjernavhør og fjernmøte blir regulert i straffeprosessloven og ikke i forskrift som i dag. Endelig foreslår departementet at spørsmål om forlengelse av fengslig forvaring etter utlendingsloven også kan behandles i fjernmøte etter de samme regler som for fengslingsforlengelse etter straffeprosessloven.

Det sentrale spørsmålet i høringsbrevet er hvorvidt vilkåret om at siktede må samtykke til bruk av fjernmøte kan oppheves.

2. Departementets grunnlag

Departementet gjennomgår erfaringene med prøveordningen, og den evaluering som domsstoladministrasjonen har foretatt (pkt.3.1). Videre redegjøres for NTNUs brukerundersøkelse av 2. juli 2008 (pkt.3.2).

Deretter gis en beskrivelse av svensk og dansk rett (pkt. 4). Høringsforslaget er i hovedsak sammenfallende med det danske lovforslaget.

3. Advokatforeningens standpunkt.

1. Bruk av fjernmøte ved fengslingsforlengelse

Det er i høringsutkastet foreslått at rettsmøte om forlengelse av fengslingsfristen kan holdes som fjernmøte med bildeoverføring når retten finner det ubetenkelig, og det ikke tale om forlengelse av fullstendig isolasjon etter straffeprosessloven § 186a, eller forlengelse av fengslingsfrist utover 90 dager i sammenheng. Siktetes samtykke til slikt fjernmøte skal ikke være nødvendig.

Varetektsfengsling er et inngripende tvangsmiddel, som benyttes i et stort antall straffesaker. Rettssikkerhetshensyn må veie tungt i slike saker. Betydningen av siktetes tilstedeværelse under behandlingen av sin sak, må ikke undervurderes.

Dersom det åpnes for bruk av fjernmøte slik det er foreslått i høringsutkastet, vil dette kunne bli benyttet i et ikke ubetydelig omfang. Også ved fengslingsforlengelser som omtalt i forslaget, bør siktede etter Advokatforeningens mening ha en ubetinget rett til fremstilling for retten. Det vises til at fengslingsforlengelse prosessuelt atskiller seg lite fra førstegangsfengsling, idet vilkårene for fengsling må prøves på ny ved hver fengslingsforlengelse jf. Rt. 1992 side 1328.

Advokatforeningen mener derfor at en forlengelse av fengslingsfristen gjennom bruk av fjernmøte bare bør kun skje i de saker hvor siktede uttrykkelig samtykker til dette.

Advokatforeningen vil imidlertid samtidig understreke at forsvareren bør foreta en vurdering av om fjernavhør er forsvarlig, og i disse sakene råde klienten til å akseptere dette.

2. Tilståelsesdom

Straffeprosessloven § 248 er foreslått endret, slik at rettsmøte til pådømmelse i tilståelsessaker kan holdes som fjernmøte med bildeoverføring.

Etter Advokatforeningens syn bør en pådømmelse i en straffesak, også i tilståelsessaker, skje i et formelt rettsmøte hvor siktede fysisk er til stede sammen med dommeren. Det understreker alvoret ved pådømmelse av straffbare forhold, sikrer formalitet rundt pådømmelsen og gir en nærhet mellom siktede og dommeren som er viktig når siktede skal avgi sin forklaring. Dette vil igjen kunne ha betydning for å sikre at vilkårene for dom etter straffeprosessloven § 248 foreligger, og det vil kunne gi dommeren bedre opplysninger for fastsettelse av en riktig straff.

Videre er det av stor betydning at siktede sikres mulighet til fortrolig kommunikasjon med sin forsvarer under saken. Dersom advokaten oppholder seg i retten, mens siktede deltar via

fjernmøte, vil det kunne true de faktiske muligheter klienten har til å kommunisere fortrolig med sin forsvarer. Dette vil kunne løses om siktedes forsvarer er i fengselet sammen med siktede. På den annen side er det betenkelig om ikke både aktor og forsvarer er i samme rom under rettsmøtet. Aktoratet får da en nærhet til retten som kan utgjøre fordel ved behandlingen av saken, på bekostning av forsvarer. Slik Advokatforeningen ser det, svekkes dermed siktedes rettssikkerhet uansett hvordan forslaget gjennomføres.

Det praktiske behovet for fjernmøte i disse sakene synes dessuten ikke å være særlig stort, jf. vernetingsreglene i straffeprosessloven § 12 som fastsetter at disse sakene som regel behandles i den rettskrets hvor siktede bor eller oppholder seg.

3. Fengslig forvaring etter utlendingsloven

For så vidt gjelder forslaget om at rettsmøte om forlengelse av fengslingsfristen kan holdes som fjernmøte i saker om fengslig forvaring etter utlendingsloven, vises til ovenstående merknader under punkt 1.

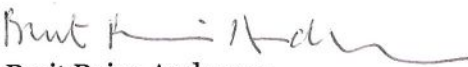
4. Fjernavhør av vitner og sakkyndige

Advokatforeningen støtter Høyesterett i at vilkårene for bruk av fjernavhør av vitner og sakkyndige bør være annerledes i straffesaker enn i sivile saker. I straffesaker er hensynet til rettssikkerhet mer tungtveiende.

Advokatforeningen mener at fjernavhør bare kan gjennomføres når dette anses klart ubetenkelig. Bevisumiddelbarhet er det grunnleggende prinsipp i norsk prosess, ved at bevisene føres direkte for den dømmende rett. Dette betyr at vitner og sakkyndige som den klare hovedregel skal forklare seg muntlig i retten. Man skal ikke undervurdere behovet for den direkte tilstedeværelse for å kunne kontrollere vitners troverdighet og forklaring, ikke minst gjennom opptreden og kroppsspråk. Det er således viktig at retten stiller strenge krav til at fjernavhør må være ubetenkelig, og det bør ikke tillates dersom forklaringen kan være av særlig viktighet. Også her må retten påse at siktede skal ha vært gitt anledning til å uttale seg, og at retten må legge betydelig vekt på siktedes syn i saken før avgjørelse treffes.

I høringsutkastet er det foreslått at fjernavhør ikke bør foretas om forklaringen kan være "særlig viktig", jf utkastet § 109 a første ledd. Dette vilkåret bør modifieres til "viktig". Dersom en vitneforklaring kan være viktig for avgjørelsen av skyldspørsmålet eller straffutmålingen, bør det være tilstrekkelig til at fjernavhør av vitnet ikke gjennomføres.

Vennlig hilsen

Berit Reiss-Andersen
leder

Merete Smith
generalsekretær